

## Till utbildningsutskottet

Utbildningsutskottet har den 20 juni 1996 beslutat bereda socialutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens proposition 1995/96:206 Vissa skolfrågor m.m.

I propositionen gör regeringen bl.a. den bedömningen att förskoleverksamheten, skolan och skolbarnsomsorgen bör integreras. Ett gemensamt måldokument bör utarbetas med denna inriktning. Utskottet behandlar denna del av propositionen och *motionerna Ub42 (kds) yrkande 3, Ub43 (m) yrkandena 1 och 2 och Ub44 (fp) yrkande 1*. Utskottet behandlar även *motion Ub41(c) yrkande 2* om verksamhet för femåringar.

## Propositionen

I propositionen anför regeringen att förskoleverksamhet – skola – skolbarnsomsorg skall integreras som ett led i det livslånga lärandet. Regeringen har för avsikt att efter erforderligt utredningsarbete återkomma till riksdagen med förslag i dessa frågor.

I ett första steg bör ett gemensamt måldokument utarbetas för den allmänna förskolan, grundskolan och skolbarnsomsorgen, anför det. Måldokumentet bör, utifrån en gemensam syn på utveckling och lärande, ta tillvara de olika verksamheternas särdrag och kvaliteter.

Vidare bör tillämpliga delar av bestämmelserna i socialtjänstlagen (1980:620) om förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg inarbetas i skollagen (1985:1100). Statens skolverk bör bli ansvarig myndighet för tillsyn, uppföljning, utvärdering och utveckling av förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen.

Rätten till bistånd samt det allmänna ansvaret för barn och ungdom enligt bl.a. 6 och 12 §§ Socialtjänstlagen bör dock, enligt regeringens uppfattning, alltså ligga kvar på socialnämnden i kommunen. Socialstyrelsens och länsstyrelsens tillsynsansvar för dessa frågor skall därmed ligga kvar. Detta kommer att kräva ett väl fungerande samarbete mellan berörda myndigheter.

Regeringen har för avsikt att med det snaraste tillsätta en arbetsgrupp i syfte att diskutera genomförandet av integration och utveckling av allmän förskola och skola. I arbetsgruppen kommer representanter från bl.a. Svenska Kommunförbundet att ingå.

Integrationen mellan skola, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg syftar till att skapa en helhet i och anpassning av den verksamhet som riktar sig till barnen. I propositionen anförs att ett gemensamt måldokument som styr den pedagogiska verksamheten för barn och ungdomar bör utarbetas med denna inriktning.

De tidiga årens lärande och utveckling är av avgörande betydelse för att ge alla barn möjlighet att lyckas i skolan. Därför bör förskolans pedagogiska roll stärkas samtidigt som förskolepedagogiken ges utrymme också i skolan.

Varje barns individuella historia och mognad gör dem olika. Deras uppväxtförhållanden präglar hur de har utvecklats och vad de har lärt sig. Vidgade klyftor i samhället har ökat skillnaderna mellan människor både materiellt, socialt och kulturellt. Det betyder i dag att barn inte har lika möjligheter att utvecklas efter sina förutsättningar. Förskola och skola har i det här sammanhanget en dubbel uppgift enligt propositionen: dels att låta barn med skiftande erfarenheter byta perspektiv med varandra, dels att skapa så likvärdiga villkor som möjligt för barns lärande så att varje enskilt barn kan få det stöd hon eller han behöver.

Varje barn skall, enligt propositionen, mötas på dess individuella utvecklingsnivå. Det är också viktigt att mer än tidigare stärka elevernas självkänsla och att ge eleverna lust att lära. Det framhålls att i skolan måste mer tid ägnas åt att utveckla kvaliteter som samarbetsförmåga, självtillit, kreativitet och problemlösningsförmåga. Detta är områden som är särskilt viktiga att uppmuntra och underbygga tidigt i livet för att ge barn en god och jämlik grund att lära vidare på.

Pedagogisk verksamhet som rör barn och ungdomar bör ses som en helhet enligt propositionen. En integration av förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg sägs aktivt kunna bidra till en höjd kvalitet i verksamheten. Barnomsorgens och skolans olika traditioner kan vid en närmare integrering innebära ett frigörande av pedagogisk utvecklingskraft som omskapar både förskola och skola och som skapar nya former för barns utveckling och lärande. Av tradition är förskolan inriktad på det enskilda barnet, den fria leken och det fria skapandet, på en verksamhet som samtidigt innehåller omsorg, praktiska aktiviteter och intellektuell stimulans. Skolans tradition ser annorlunda ut. Dess undervisning ser mer till gruppen eller klassen, utgår från ämnet och betonar det kognitiva.

I propositionen anförs att det kommer att krävas både tid och medvetet arbete för att kunna genomföra en integration som tar tillvara kraften i de bägge traditionerna och också skapar något nytt. Samtidigt framhålls att många kommuner redan kommit långt inom detta område och att sedan år 1991 har olika typer av sexårsverksamheter utvecklats inom kommunerna. Utöver den traditionellt bedrivna förskoleverksamheten finns t.ex. sexåringar i särskilda daghemsgrupper, i förskolegrupper förlagda till skolans lokaler kombinerade med skolbarnsomsorg, i skolklasser med i huvudsak sjuåringar och i den s.k. barnskolans ofta åldersblandade verksamhet.

Den sektorisering som kännetecknat verksamheterna på statlig nivå är på kommunal nivå redan övergiven eller på väg att överges, enligt propositionen. I 90 % av kommunerna ingår nu skolan tillsammans med annan verksamhet i samma nämnd. Tillsammans med skolan organiseras i dag främst förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg, ibland även kultur och ungdomars fritidsverksamhet. I linje med detta bör också ansvaret för frågorna på den statliga nivån samlas.

I *motion U43 av Beatrice Ask m.fl. (m)* yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts dels om barnomsorgens och skolans olika roller (*yrkande 1*), dels om målen för barnomsorg och skola (*yrkande 2*). Motionärerna betonar att utgångspunkten måste vara att det är föräldrarna som har huvudansvaret för barnens utveckling och fostran. Lösningar som motverkar mångfald och variation kommer därför att avvisas av motionärerna.

Vid beredningen inför förslaget om en ny läroplan för det obligatoriska skolväsendet (Lpo 94) fördes en diskussion om ett gemensamt måldokument för barnomsorg och skola. Av flera skäl valde den borgerliga regeringen att ändra direktiven för arbetet som därmed koncentrerades till mål och riktlinjer för den obligatoriska skolan. Motionärerna anser fortfarande att det var en riktig bedömning och konstaterar att den nya läroplanen tagits emot väl.

Det måldokument som nu skall utarbetas bör inte komma att ersätta de konkreta mål och riktlinjer som läroplanen anger för den obligatoriska skolan, utan bör handla om att formulera allmänna mål och riktlinjer för förskolan, skolförberedande verksamhet och gemensamt ansvar för barn i den tidiga skolåldern. Motionärerna framhåller att en viktig aspekt i arbetet är den skillnad som utgörs av att grundskolans verksamhet är obligatorisk, medan barnomsorgen är frivillig och att det i båda fallen finns många olika former av skolor och barnomsorg att respektera.

I *motion U42 av Inger Davidsson m.fl. (kds)* yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett gemensamt måldokument för den allmänna förskolan, skolan och skolbarnsomsorgen (*yrkande 3*). Motionärerna framhåller att det är viktigt att klart markera att samhällets uppgift att ge alla barn en god utbildning på rättvisa grunder inte innebär att förskola och skola skall ta över föräldrarnas ansvar. Tvärtom skall samhällets insatser vara ett komplement och ett stöd till föräldrarna. Den positiva utveckling mot större flexibilitet vid skolstarten som i dag har börjat att utvecklas på många håll bör uppmuntras och förstärkas. Att börja skolan vid sex års ålder skall vara en möjlighet, inte en plikt. Motionärerna framhåller att genom att inte alla barn börjar skolan vid samma ålder avdramatiseras synen på att alla skall behärska samma saker samtidigt.

För att integreringen mellan den allmänna förskolan och skolan skall utvecklas kan ett gemensamt måldokument för dessa skolformer vara en väg att gå. Det måste dock utformas så att skollagen, som är en pliktlag, inte ingriper på socialtjänstens område. Motionärerna anför att regeringen inte har utvecklat sina tankar om måldokumentets utformning och att det därför är svårt att fullt ut ta ställning för ett sådant.

I motion Ub44 av Margitta Edgren m.fl. (fp) begärs ett tillkännagivande till regeringen om vad i motionen anförts om integrationen av förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg (*yrkande 1*). Motionärerna välkomnar ett samlat ansvar för pedagogiken på en central nivå och att samordningen av förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen fortsättningsvis sker hos Utbildningsdepartementet. Detsamma gäller att ansvaret för tillsyn, uppföljning, utvärdering och utveckling av den pedagogiska verksamheten flyttas över till Statens skolverk. För att samordningen skall ge önskade effekter krävs dock att den följs upp på den kommunala nivå. Motionärerna anför att det finns en stor variation när det gäller hur långt kommunerna kommit i sin samordning av dessa verksamheter. Det är därför viktigt att noggrant följa utvecklingen vad det gäller ansvarsfördelningen inom kommunerna. Om det direkt verksamhetsmässiga ansvaret inte har en riktig fördelning kommer ett gemensamt måldokument att bli ett dokument utan tyngd.

Motionärerna framhåller att varken barnomsorgen eller förskoleverksamheten omfattas av någon plikttag och att ett gemensamt måldokument därför måste utformas på ett sådant sätt att föräldrar som har att ta ställning till vilken verksamhet de skall välja för sitt barn inte upplever att kommunen anser vissa verksamheter som lämpligare än andra.

#### *Socialutskottets bedömning*

Utskottet delar regeringens bedömning att förskoleverksamheten, skolan och skolbarnsomsorgen bör integreras i syfte att främja barnens utveckling och lärande i tidiga skolåldern. Utskottet har därmed inget att erinra mot att ett gemensamt måldokument utarbetas för dessa verksamheter. Utskottet anser att motionerna Ub42 (kds) yrkande 3, Ub43 (m) yrkandena 1 och 2 och Ub44 (fp) yrkande 1 bör avstyrkas.

#### **Femårsverksamheten**

I motion Ub41 av Andreas Carlgren m.fl. (c) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om verksamhet för femåringar (*yrkande 2*). Motionärerna anför att skolans pedagogik skall vara en utveckling av traditionerna från förskola, fritidshem och skola och att erfarenheter från dessa verksamheter skall tas tillvara och utvecklas vidare. Enligt motionärerna förutsätter detta ett pedagogiskt förnyelsearbete inom skolans ram men påverkar också barnomsorgens arbete, särskilt när det gäller förberedelsen för femåringar. Vidare anføres att i utredningen Grunden för livslångt lärande (SOU 1994:45) presenteras sju olika alternativ vad gäller skolstart/förlängd skola. I samtliga alternativ förutsätts att barnen före skolgång skall erbjudas skolförberedande verksamhet av i huvudsak samma slag som i dag ges inom förskolans ram.

Motionärerna anser således att det är viktigt att kommunerna erbjuder någon form av femårsverksamhet för alla barn. Som exempel nämns att i Skurups kommun erbjuds alla barn en ”femårsverksamhet” om 12 timmar/vecka under vårterminen innan barnen börjar skolan. Även om verksamheten är betydelsefull för barnen anser dock inte motionärerna att kom-

munerna bör åläggas en obligatorisk verksamhet utan det bör bli en fråga från kommunens sida frivillig verksamhet. Den skall också vara frivillig för föräldrarna, som själva väljer om de vill låta sitt barn delta i verksamheten.

#### *Socialutskottets bedömning*

Utskottet kan konstatera att många kommuner som ett led i försöken med flexibel skolstart kommit långt i arbetet med att integrera förskola, skola och skolbarnsomsorg och att det har utvecklats olika typer av sexårsverksamhet. Några kommuner har med anledning av detta också utvecklat någon form av särskild förskoleverksamhet för femåringar. Utskottet ser positivt på denna utveckling. Verksamheten bör dock vara frivillig för såväl kommunen som för föräldrarna. Något tillkännagivande till regeringen behövs inte. Motion Ub41 yrkande 2 bör därför enligt utskottets mening avstyrkas.

Stockholm den 4 september 1996

På socialutskottets vägnar

*Sten Svensson*

I beslutet har deltagit: Sten Svensson (m), Ingrid Andersson (s), Rinaldo Karlsson (s), Hans Karlsson (s), Liselotte Wågö (m), Roland Larsson (c), Marianne Jönsson (s), Leif Carlson (m), Barbro Westerholm (fp), Conny Öhman (s), Stig Sandström (v), Mariann Ytterberg (s), Birgitta Wichne (m), Thomas Julin (mp), Christin Nilsson (s), Elisebeht Markström (s) och Tuve Skånberg (kd).

## 1. Gemensamt måldokument för den allmänna förskolan, grundskolan och skolbarnsomsorgen

Sten Svensson, Liselotte Wågö, Leif Carlson och Birgitta Wichne (alla m) anser att utskottets bedömning under avsnittet ”Gemensamt måldokument för den allmänna förskolan, grundskolan och skolbarnsomsorgen” bort ha följande lydelse:

Vid beredningen inför förslaget om en ny läroplan för det obligatoriska skolväsendet (Lpo 94) fördes en diskussion om ett gemensamt måldokument för barnomsorg och skola. Av flera skäl valde den borgerliga regeringen att ändra direktiven för arbetet som därmed koncentrerades till mål och riktlinjer för den obligatoriska skolan. Utskottet anser att detta var en riktig bedömning och konstaterar att den nya läroplanen tagits emot väl.

Det måldokument som nu skall utarbetas bör inte ersätta de konkreta mål och riktlinjer som läroplanen anger för den obligatoriska skolan utan ange allmänna mål och riktlinjer för förskolan, skolförberedande verksamhet och gemensamt ansvar för barn i den tidiga skolåldern. En viktig aspekt i arbetet är enligt utskottet den skillnad som utgörs av att grundskolans verksamhet är obligatorisk, medan barnomsorgen är frivillig och att det i båda fallen finns många olika former av skolor och barnomsorg att respektera.

Detta bör enligt utskottets mening ges regeringen till känna med bifall till motion Ub43 (m) yrkandena 1 och 2 och med anledning av motionerna Ub42 (kds) yrkande 3 och Ub44 (fp) yrkande 1.

## 2. Gemensamt måldokument för den allmänna förskolan, grundskolan och skolbarnsomsorgen

Barbro Westerholm (fp) anser att utskottets bedömning under avsnittet ”Gemensamt måldokument för den allmänna förskolan, grundskolan och skolbarnsomsorgen” bort ha följande lydelse:

Utskottet välkomnar ett samlat ansvar för pedagogiken på en central nivå och att samordningen av förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen fortsättningsvis sker hos Utbildningsdepartementet. Detsamma gäller att ansvaret för tillsyn, uppföljning, utvärdering och utveckling av den pedagogiska verksamheten flyttas över till Statens skolverk. För att samordningen skall ge önskade effekter krävs dock att den följs upp på den kommunala nivån. Det finns en stor variation när det gäller hur långt kommunerna kommit i sin samordning av dessa verksamheter. Utskottet anser det därför viktigt att noggrant följa utvecklingen vad gäller ansvarsfördelningen inom kommunerna. Om det direkt verksamhetsmässiga ansvaret inte har en riktig fördelning kommer ett gemensamt måldokument att bli ett dokument utan tyngd.

Varken barnomsorgen eller förskoleverksamheten omfattas av någon plikt-lag. Ett gemensamt måldokument måste enligt utskottets mening utformas på ett sådant sätt att föräldrar som har att ta ställning till vilken verksamhet de skall välja för sitt barn inte upplever att kommunen anser vissa verksamheter som lämpligare än andra.

Detta bör enligt utskottets mening ges regeringen till känna med bifall till motion Ub44 (fp) yrkande 1 och med anledning av motionerna Ub43 (m) yrkanden 1 och 2 och Ub42 (kds) yrkande 3.

### **3. Gemensamt måldokument för den allmänna förskolan, grundskolan och skolbarnsomsorgen**

Tuve Skånberg (kd) anser att utskottets bedömning under avsnittet ”Gemensamt måldokument för den allmänna förskolan, grundskolan och skolbarnsomsorgen” bort ha följande lydelse:

Utskottet anser det viktigt att klart markera att samhällets uppgift att ge alla barn en god utbildning på rättvisa grunder inte innebär att förskola och skola skall ta över föräldrarnas ansvar. Tvärtom skall samhällets insatser vara ett komplement och ett stöd till föräldrarna. Den positiva utveckling mot större flexibilitet vid skolstarten som i dag har börjat att utvecklas på många håll bör uppmuntras och förstärkas. Att börja skolan vid sex års ålder skall vara en möjlighet, inte en plikt. Genom att inte alla barn börjar skolan vid samma ålder avdramatiseras synen på att alla skall behärska samma saker samtidigt.

För att integreringen mellan den allmänna förskolan och skolan skall utvecklas kan ett gemensamt måldokument för dessa skolformer vara en väg att gå. Måldokumentet måste dock utformas så att skollagen, som är en pliktlag, inte ingriper på socialtjänstens område. Regeringen har inte utvecklat sina tankar om måldokumentets utformning och utskottet anser det därför svårt att nu fullt ut ta ställning för ett sådant.

Detta bör enligt utskottets mening ges regeringen till känna med bifall till motion Ub42 (kds) yrkande 3 och med anledning av motionerna Ub43 (m) yrkandena 1 och 2 och Ub44 (fp) yrkande 1.

### **4. Femårsverksamheten**

Roland Larsson (c) anser att utskottets bedömning under avsnittet ”Femårsverksamheten” bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att skolans pedagogik skall vara en utveckling av traditionerna från förskola, fritidshem och skola och att erfarenheterna från dessa verksamheter skall tas till vara och utvecklas vidare. Det pedagogiska förnyelsearbetet inom skolans ram påverkar också barnomsorgens arbete, särskilt när det gäller förberedelsen för femåringarna. Utskottet anser det önskvärt att alla barn erbjuds skolförberedande verksamhet av i huvudsak samma slag som i dag ges inom förskolans ram. Med hänsyn till att många sexåringar kommer att börja skolan är det därför önskvärt att

kommunerna erbjuder någon form av femårsverksamhet för alla barn. Även om verksamheten är betydelsefull för barnen anser dock inte utskottet att kommunerna bör åläggas en obligatorisk verksamhet utan den bör bli en från kommunens sida frivillig verksamhet. Den skall också vara frivillig för föräldrarna, som själva väljer om de vill låta sitt barn delta i verksamheten. Vad utskottet anfört med anledning av motion Ub41 (c) yrkande 2 bör riksdagen enligt utskottets mening ge regeringen till känna.

1996/97:SoU3y

